

**Львівський національний медичний університет  
імені Данила Галицького  
Кафедра стоматології дитячого віку**

**Методичні вказівки**

*для самостійної роботи*

**з дисципліни «Дитяча хірургічна стоматологія»**

для підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня

денної форми навчання ( IV курс, VIII семестр)

спеціальність 221 «Стоматологія»

галузь знань 22 Охорона здоров'я

*( для студентів)*

**ЛЬВІВ – 2023**

**Укладачі:** доц. Гірчак Г.В., доц. Малко Н.В., доц. Солонько Г.М., доц. Пришко З.Р., доц. Гуменюк О.М., доц. Єфремова О.В., ас. Солина Н.М.

**Рецензенти:**

**Бучковська А.Ю.** – доцент кафедри терапевтичної стоматології Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького

**Крупник Н.М.** - доцент кафедри хірургічної стоматології та щелепно – лицевої хірургії Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького

**Відповідальний за випуск:** завідувач кафедри стоматології дитячого віку, доцент **Колесніченко О.В.**

Методичні вказівки обговорені та ухвалені на методичному засіданні кафедри стоматології дитячого віку (протокол №1 від 30.08 2022 року) та методичної комісії стоматологічного факультету (протокол № 5 від 05 грудня 2022 року)

**Відповідальний за випуск:**

Проректор з навчальної роботи, професор Солонинко І.І.

**Методичні рекомендації обговорені, перезатверджені та ухвалені на засіданні кафедри  
стоматології дитячого віку ЛНМУ імені Данила Галицького**

протокол № 1 від « 30 » серпня 2023 р.

протокол № від « » \_\_\_\_\_ 202 р.

протокол № від « » \_\_\_\_\_ 202 р.

протокол № від « » \_\_\_\_\_ 202 р.

протокол № від « » \_\_\_\_\_ 202 р.

протокол № від « » \_\_\_\_\_ 202 р.

## Структура навчальної дисципліни

(3 кредити, 90 годин : 6 год. лекцій, 38 год. практичних занять / 46 год СРС)

| Назви тем занять                                                                                                                                                                                                                                                               | Кількість годин |                   |                   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|-------------------|-------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                | усього          | У тому числі      |                   |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                |                 | Практичні заняття | Самостійна робота |
| <b>Тема №1.</b> Анатомо-фізіологічні особливості розвитку та будови тканин і органів щелепно-лицевої ділянки у дітей. Знеболювання хірургічних втручань в щелепно-лицевій ділянці у дітей в умовах амбулаторії та стаціонару. Видалення тимчасових та постійних зубів у дітей. | 10              | 4                 | 6                 |
| <b>Тема №2.</b> Одонтогенний та неодонтогенний, гострий та хронічний періостити щелеп. Клініка, діагностика, диференційна діагностика. Хірургічне лікування. Ускладнення, їх лікування та профілактика.                                                                        | 8               | 4                 | 4                 |
| <b>Тема №3:</b> Гострий одонтогенний остеомієліт щелеп у дітей. Гострий неодонтогенний остеомієліт щелеп у дітей. Хронічний остеомієліт щелеп у дітей.                                                                                                                         | 8               | 4                 | 4                 |
| <b>Тема №4:</b> Одонтогенні, неодонтогенні абсцеси та флегмони ЩЛД. Класифікація, клініка та діагностика залежно від локалізації запального вогнища. Диференційна діагностика. Хірургічне лікування та його ускладнення. Загальні положення комплексного лікування.            | 10              | 4                 | 6                 |
| <b>Тема №5:</b> Запальні одонтогенні кісти щелеп від тимчасових та постійних зубів. Клінічний перебіг, діагностика, диференційна діагностика. Методи лікування.                                                                                                                | 8               | 4                 | 4                 |
| <b>Тема №6:</b> Гострі та хронічні, одонтогенні та неодонтогенні лімфаденіти ЩЛД. Ускладнення та їх профілактика.                                                                                                                                                              | 8               | 4                 | 4                 |
| <b>Тема №7:</b> Гострі (епідемічний та неепідемічний паротит, калькульозний та некалькульозний субмаксиліт), хронічні (паренхіматозний та                                                                                                                                      | 8               | 4                 | 4                 |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |           |           |           |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|-----------|-----------|
| інтерстиційний субмаксиліт) захворювання слинних залоз у дітей. Клініка, діагностика, лікування та профілактика захворювань слинних залоз у дітей.                                                                                                                                                                         |           |           |           |
| <b>Тема №8:</b> Гострі та хронічні запальні захворювання скронево-нижньощелепного суглоба (СНЩС) у дітей. Вторинний деформуючий артроз (ВДОА), анкілоз. Причини розвитку, діагностика, диференційна діагностика, клінічний перебіг. Принципи та етапи хірургічного, медикаментозного лікування. Реабілітація таких хворих. | 8         | 4         | 4         |
| <b>Тема №9:</b> Травматичні пошкодження м'яких тканин. Опіки, відмороження. Травматичні пошкодження кісток ЩЛД та зубів у дітей. Клініка, діагностика, лікування.                                                                                                                                                          | 9         | 3         | 6         |
| <b>Тема №10:</b> Фурункули та карбункули ЩЛД. Класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. Ускладнення та їх профілактика.<br><b>Контроль проведення практичних навичок.</b><br><b>Підсумкове заняття ( диференційний залік)</b>                                                                        | 7         | 3         | 4         |
| <b>Усього годин</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | <b>84</b> | <b>38</b> | <b>46</b> |

**Самостійна робота** (Підготовка до практичних занять (теоретичне опрацювання практичних навичок, вмінь, 1-10 теми).

**Мета:** конспективно занотувати кожну тему практичного заняття. Засвоїти ключові питання кожної теми, початковий та кінцевий рівень знань.

**Тема 1. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку та будови тканин і органів щелепно-лицевої ділянки у дітей. Знеболювання хірургічних втручань в щелепно-лицевій ділянці у дітей в умовах амбулаторії та стаціонару. Видалення тимчасових та постійних зубів у дітей.**

**Завдання для самостійної роботи:**

- ✓ коротко занотувати основні питання теми;
- ✓ знати анатомічну будову щелеп та орієнтири для визначення цільових пунктів при проведенні провідникових анестезій у дітей різного віку;

- ✓ знати анатомічну будову, терміни прорізування зубів та резорбції коренів;
- ✓ знати особливості іннервації та васкуляризації щелепно – лицевої ділянки у дітей різних вікових періодів та їх значення.
- ✓ намалювати схеми – малюнки іннервації та васкуляризації зубів верхньої та нижньої щелеп;
- ✓ знати анестетики, які найбільш часто застосовуються для місцевого знеболення тканин ЩЛД у дітей;
- ✓ знати та вміти провести проби на переносимість до анестетиків;
- ✓ знати ускладнення під час проведення місцевого знеболювання, вміти їх діагностувати та лікувати;
- ✓ знати види загального знеболювання та речовини, які використовуються для його проведення;
- ✓ знати та вміти визначити покази та протипокази до загального знеболювання в умовах поліклініки та стаціонару;
- ✓ вміти правильно та ефективно провести знеболення;
- ✓ вміти при ускладненнях надати невідкладну допомогу;
- ✓ виписати рецепти місцевоанестезуючих препаратів для дітей різного віку;
- ✓ виписати рецепти лікарських засобів для надання невідкладної допомоги дітям;
- ✓ намалювати анатомічні орієнтири, які використовують при проведенні провідникового знеболення;
- ✓ знати покази та протипокази до видалення відповідних груп зубів у дітей у різні вікові періоди;
- ✓ знати етапи проведення операції видалення зуба у дітей;
- ✓ знати особливості проведення операції видалення зуба у дітей у різні вікові періоди;
- ✓ знати місцеві та загальні ускладнення під час та після видалення зуба, їх лікування та профілактику;
- ✓ знати необхідні реанімаційні заходи при невідкладних станах;
- ✓ вміти правильно провести операцію видалення зуба;
- ✓ вміти при ускладненнях місцевого характеру надати дитині відповідну медичну допомогу.

**Тема 2. Одонтогенний та неодонтогенний, гострий та хронічний періостити щелеп. Клініка, діагностика, диференційна діагностика. Хірургічне лікування. Ускладнення, їх лікування та профілактика.**

**Завдання для самостійної роботи:**

- ✓ коротко занотувати основні питання теми;
- ✓ знати анатомо-фізіологічні особливості будови тканин щелепно-лицевої ділянки, які впливають на розвиток запальних процесів;
- ✓ знати особливості будови щелеп та зубів у дітей різного віку;
- ✓ знати симптомокомплекс гострого та хронічного періоститу щелеп у дітей;
- ✓ знати особливості перебігу гострого та хронічного періоститу щелеп у дітей;
- ✓ знати диференційну діагностику періоститів щелеп у дітей;
- ✓ знати можливі ускладнення при періоститах щелеп у дітей та їх профілактику;
- ✓ вміти провести диференційну діагностику гострого та хронічного періоститу щелеп у дітей;

- ✓ вміти розкриття піднадкісного абсцесу в порожнині рота.

### **Тема 3. Гострий одонтогенний остеомієліт щелеп у дітей. Гострий неодонтогенний остеомієліт щелеп у дітей. Хронічний остеомієліт щелеп у дітей.**

#### **Завдання для самостійної роботи:**

- ✓ коротко занотувати основні питання теми;
- ✓ знати симптомокомплекс гострих одонтогенних остеомієлітів у дитячому віці;
- ✓ знати особливості клінічного перебігу гострих одонтогенних остеомієлітів щелеп дітей;
- ✓ знати діагностику різних форм остеомієлітів щелеп у дитячому віці;
- ✓ знати принципи хірургічного та медикаментозного лікування різних форм одонтогенного остеомієліту щелеп;
- ✓ вміти провести диференційну діагностику гострого одонтогенного остеомієліту щелеп у дітей з іншими захворюваннями щелепно – лицевої ділянки;
- ✓ володіти технікою проведення внутрішньо та зовнішньо ротових розтинів;
- ✓ вміти на основі визначеного клінічного діагнозу скласти план лікування дитини та визначити умови, в яких потрібно лікувати даного хворого (поліклініка, стаціонар);
- ✓ знати симптомокомплекс гострих неодонтогенних (гематогенний, травматичний ) остеомієлітів у дитячому віці;
- ✓ знати особливості клінічного перебігу гострих неодонтогенних (гематогенний, травматичний ) остеомієлітів щелеп у дітей;
- ✓ знати принципи хірургічного та медикаментозного лікування різних форм неодонтогенного (гематогенний, травматичний ) остеомієліту щелеп;
- ✓ вміти на основі визначеного клінічного діагнозу скласти план лікування дитини при гострому неодонтогенному (гематогенний, травматичний ) остеомієліті дітей;
- ✓ вміти заповнювати історію хвороби із різними формами остеомієлітів верхньої та нижньої щелеп у дітей;
- ✓ скласти таблицю дифдіагностики гострого неодонтогенного (гематогенного, травматичного) остеомієліту щелепових кісток у дітей;
- ✓ виписати рецепти медикаментозних препаратів, які застосовують при лікуванні гострих остеомієлітів щелеп у дитячому віці;
- ✓ вміти оцінити рентгенограми дітей з різними формами хронічного остеомієліту та встановити діагноз;
- ✓ вміти провести диференційну діагностику хронічного остеомієліту з іншими захворюваннями щелепно – лицевої ділянки;
- ✓ знати можливі ускладнення остеомієлітів та вміти проводити їх профілактику;

### **Тема 4. Одонтогенні, неодонтогенні абсцеси та флегмони ЩЛД. Класифікація, клініка та діагностика залежно від локалізації запального вогнища. Диференційна діагностика. Хірургічне лікування та його ускладнення. Загальні положення комплексного лікування.**

#### **Завдання для самостійної роботи:**

- ✓ коротко занотувати основні питання теми;
- ✓ знати клінічні симптоми, вміти діагностувати абсцеси щелепно-лицевої ділянки, провести диференційну діагностику, призначати лікування їх;
- ✓ вміти провести розтин поверхневого абсцесу невеликих розмірів;

- ✓ знати принципи хірургічного та медикаментозного лікування абсцесів;
- ✓ знати техніку проведення розтинів в порожнині рота, на обличчі та шиї при вскритті абсцесів, особливості дренивання рани.
- ✓ знати клінічні симптоми, вміти діагностувати флегмони щелепно-лищевої ділянки, провести диференційну діагностику, призначати лікування їх;
- ✓ вміти провести розтин поверхневого абсцесу невеликих розмірів;
- ✓ скласти схему диференційної діагностики флегмон у дітей;
- ✓ намалювати схему раціональних розтинів в ділянці голови та шиї при наявності запальних процесів у м'яких тканинах;
- ✓ виписати рецепти медикаментів, які використовують при лікуванні запальних процесів м'яких тканин щелепно – лищевої ділянки у дітей та вказати на їх фармакотерапевтичний ефект;
- ✓ вміти поставити клінічний діагноз та скласти план лікування дитини;
- ✓ вміти визначити умови, в яких потрібно лікувати даного хворого (поліклініка, стаціонар).

**Тема 5. Запальні одонтогенні кісти щелеп від тимчасових та постійних зубів. Клінічний перебіг, діагностика, диференційна діагностика. Методи лікування.**

**Завдання для самостійної роботи:**

- ✓ коротко занотувати основні питання теми;
- ✓ знати клінічні прояви кіст щелеп запального походження від тимчасових та постійних зубів;
- ✓ вміти встановити діагноз кіст щелеп запального походження від тимчасових та постійних зубів;
- ✓ провести диференційну діагностику кіст щелеп запального походження від тимчасових та постійних зубів;
- ✓ призначити лікування одонтогенних кіст щелеп запального походження від тимчасових та постійних зубів;
- ✓ написати таблицю диференційної діагностики кіст щелеп;
- ✓ знати і вміти провести операції цистектомія і цитотомія.

**Тема 6. Гострі та хронічні, одонтогенні та неодонтогенні лімфаденіти ЩЛД. Ускладнення та їх профілактика.**

**Завдання для самостійної роботи:**

- ✓ коротко занотувати основні питання теми;
- ✓ знати особливості будови м'яких тканин щелепно-лищевої ділянки у дітей, які впливають на перебіг запальних процесів;
- ✓ знати клінічні симптоми, характерні для запальних захворювань м'яких тканин щелепно-лищевої ділянки;
- ✓ вміти обстежити дитину з запальним процесом щелепно-лищевої ділянки та встановити діагноз;
- ✓ вміти визначити метод та місце лікування дитини в залежності від стадії розвитку запалення м'яких тканин;
- ✓ знати клінічні симптоми та вміти обґрунтувати показання до госпіталізації дітей з лімфаденітами;

- ✓ вміти діагностувати гостре та хронічне запалення в лімфатичному вузлі, провести диференційну діагностику та визначати лікувальну тактику;
- ✓ вміти на основі поставленого клінічного діагнозу скласти план лікування дитини з лімфаденітом;
- ✓ вміти надати невідкладну хірургічну допомогу в повному об'ємі;
- ✓ вміти визначити умови, в яких потрібно лікувати даного хворого (поліклініка, стаціонар).

**Тема 7. Гострі (епідемічний та неепідемічний паротит, калькульозний та некалькульозний субмаксиліт), хронічні (паренхіматозний та інтерстиційний субмаксиліт) захворювання слинних залоз у дітей. Клініка, діагностика, лікування та профілактика захворювань слинних залоз у дітей.**

**Завдання для самостійної роботи:**

- ✓ коротко занотувати основні питання теми;
- ✓ намалювати схему топографічного розташування великих слинних залоз, місце розташування їх вивідних протоків і анатомічну будову кожної із них;
- ✓ вказати (письмово) хіміко – біологічний склад слини;
- ✓ назвати основні речовини, які використовують для контрастної рентгенографії;
- ✓ знати консервативні методи лікування хворих.
- ✓ вміти провести аналіз контрастних рентгенограм з різним ступенем пошкодження вивідних протоків залози при хронічному паренхіматозному паротиті;
- ✓ знати об'єм хірургічних втручань при наданні допомоги хворим.

**Тема 8. Гострі та хронічні запальні захворювання скронево-нижньощелепного суглоба (СНЩС) у дітей. Вторинний деформуючий артроз (ВДОА), анкілоз. Причини розвитку, діагностика, диференційна діагностика, клінічний перебіг. Принципи та етапи хірургічного, медикаментозного лікування. Реабілітація таких хворих.**

**Завдання для самостійної роботи:**

- ✓ коротко занотувати основні питання теми;
- ✓ знати особливості анатомо-фізіологічної будови скронево-нижньощелепного суглобу (СНЩС) у дітей різного віку;
- ✓ вміти обстежити СНЩС та інтерпретувати дані додаткових методів його дослідження;
- ✓ скласти таблицю класифікації захворювань скронево-нижньощелепного суглобу (СНЩС) у дітей;
- ✓ вміти провести дифдіагностику з іншими захворюваннями;
- ✓ знати методику лікування гострих запальних захворювань скронево-нижньощелепного суглобу (СНЩС) у дітей різного віку.
- ✓ знати клінічні прояви гострого та хронічного артрити та вторинного деформуючого остоартрозу СНЩС, вміти встановити діагноз, провести диференційну діагностику та призначити лікування;
- ✓ знати клінічні симптоми гострого та хронічного артритів, вміти провести обстеження СНЩС
- ✓ вміти діагностувати вторинний деформуючий артоз та анкілоз СНЩС, провести диференційну діагностику, визначити план лікування;

- ✓ намалювати схему відновних операцій при захворюваннях скронево-нижньощелепного суглобу (СНЩС) у дітей.

**Тема 9. Травматичні пошкодження м'яких тканин. Опіки, відмороження. Травматичні пошкодження кісток ЩЛД та зубів у дітей. Клініка, діагностика, лікування.**

**Завдання для самостійної роботи:**

- ✓ коротко занотувати основні питання теми;
- ✓ вміти поставити заключний діагноз травматичних ушкоджень м'яких тканин: забою, гематоми, садна, рани;
- ✓ вміти провести первинну хірургічну обробку травматичних ушкоджень м'яких тканин.
- ✓ вміти поставити заключний діагноз опіків та відморожень;
- ✓ вміти надати невідкладну допомогу при опіках та відмороженнях;
- ✓ знати класифікацію пошкоджень зубів у дітей;
- ✓ знати особливості обстеження дітей з травмами ЩЛД;
- ✓ знати характер зміщення уламків щелеп при переломах.

**Тема 10. Фурункули та карбункули ЩЛД. Класифікація, діагностика, диференційна діагностика, лікування. Ускладнення та їх профілактика.**

**Завдання для самостійної роботи:**

- ✓ коротко занотувати основні питання теми;
- ✓ знати клінічні симптоми та вміти обґрунтувати покази до госпіталізації дітей з фурункулами, карбункулами;
- ✓ вміти скласти план лікування дитини з даною патологією;
- ✓ знати ускладнення при фурункулах та карбункулах у дітей.

**Список основної літератури**

1. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія дитячого віку: підручник / Харьков Л.В., Яковенко Л.М., Чехова І.Л.; за ред. Л.В.Харькова. Київ: ВСВ “Медицина”, 2015. 496 с.
2. Кльомін В.А., Іщенко П.В., Борисова І.В. та ін. Стоматологічний діагноз (за МКХ-10): навчальний посібник. Київ: Медицина, 2015. 214 с.
3. Алгоритми виконання стоматологічних маніпуляцій з дисципліни “Дитяча хірургічна стоматологія” до комплексного практично-орієнтованого державного іпиту зі стоматології / за ред. Л.М. Яковенко. Київ: “Книга-плюс”, 2017. 40 с.

**Список додаткової літератури**

1. Старченко І.І., Филенко Б.М., Черняк В.В. Патоморфологія основних захворювань щелепно-лицевої ділянки. Вінниця: “Книга-плюс”, 2019. 124 с.

2. Нагірний Я.П. та ін. Алгоритми виконання практичних навичок з хірургічної стоматології. [навч.-метод. посіб. для студентів стомат. ф-тів ВНЗ МОЗ України]. Тернопіль: ТДМУ: Укрмедкнига, 2017. 102 с.
3. Оперативна хірургія і топографічна анатомія голови та шиї [базовий підручник для студентів стоматологічних факультетів вищих навчальних закладів МОЗ України IV рівня акредитації] / за ред. В.І. Півторака; О.М. Проніної. Вінниця: «Нова Книга», 2016. 310 с.
4. Черкасов В.Г., Кравчук С.Ю. Анатомія людини [навчальний посібник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації]. Вінниця: «Нова Книга», 2018. 639 с.
5. Леся Матешук-Вацеба. Нормальна анатомія. Вінниця: «Нова книга», Львів: «НТШ», 2019. 431 с.
6. Timofieiev O.O., Fesenko I.I. Anesthesia in Oral and Maxillofacial Surgery. Kyiv: OMF Publishing, 2016. 128 p.
7. Tsyhykalo O.V. Topographical anatomy and operative surgery. Vinnytsia: «Nova knyha», 2018. 528 p.
8. Анестезіологія та інтенсивна терапія. 2-е видання [підручник для студентів медичних закладів вищої освіти] / Глумчер Ф.С., Чепкий Л.П., Усенко Л.В. та ін.; за ред. Ф.С. Глумчера. Київ: Медицина, 2019. 360 с.
9. Тимофеев А.А., Фесенко Е.И. Секреторная функция больших и малых слюнных желез у больных с переломами нижней челюсти. Современная стоматология. 2015. №3 (77). С. 83-88.
10. Тимофеев А.А., Фесенко Е.И., Черняк О.С. История и основы ультразвукового метода обследования. Современная стоматология. 2016. №1 (80). С. 96-99.
11. Тимофеев А.А., Беридзе Бека. Ретроспективный анализ историй болезни больных с заболеваниями поднижнечелюстных желез по данным клиники челюстно-лицевой хирургии. Современная стоматология. 2016. №1 (80). С. 108-114.
12. Ткаченко П.І., Білоконь С.О., Митченко М.П., Гуржій О.В. Запальні процеси щелепно-лицевої ділянки у дітей. Полтава-Чернівці: БДМУ, 2014. 192 с.
13. Ткаченко П.І., Білоконь С.О., Гуржій О.В. та ін. Дитяча хірургічна стоматологія. Амбулаторний прийом [навч.-посіб. для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації та лікарів-інтернів]. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. 102 с.
14. Клініко-морфологічні аспекти аномалій розвитку зубів: монографія / П.І. Ткаченко, І.І. Старченко, С.О. Білоконь, О.В. Гуржій. Полтава, ТОВ «АСМІ», 2014. 80 с.
15. Тимофеев О.О. Щелепно-лицева хірургія. 2-ге видання [підручник для мед. ун-тів, інст., акад., випр. Затверджено МОН]. Київ: Медицина, 2017. 752 с.
16. Харьков Л.В., Яковенко Л.М., Хоменко Л.О., Біденко Н.В. Осложнения заболеваний в хирургической и терапевтической стоматологии детского возраста. Київ: «Книга-плюс», 2014. 352 с.

17. Eckehard Kostka, Simon Meissner, Christian H. Finke, Manlio Mandirola and SaskiaPreissner. Multidisciplinary Treatment Options of Tooth Avulsion Considering Different Therapy Concepts, *The Open Dentistry Journal*, 2014, 8, 180-183 p.
18. Тимофеев А.А. Челюстно-лицевая хирургия. 2-ге изд [учебник для мед. ВУЗ IVур. аккр. перераб. и доп. Утвержено МОН. Киев: Медицина, 2017. 800 с.
19. Невідкладна допомога в практичній хірургічній стоматології (методичні вказівки) / уклад. Я.Е. Варес та ін. Львів, 2014. 34 с.
20. Pediatric oral and maxillofacial surgery. 2nd edition: a textbook for students of higher medical educational institutions / L.V. Kharkov, L.M. Yakovenko, N.V. Kiselyova; ed by L.V. Kharkov. Kyiv: AUS Medicine Publishing, 2020. 104 с.
21. Local Anesthesia in Dentistry. Edition by Jacques A. Baart, Henk S. Brand. Springer; 2nd ed. 2017 edition (June 8, 2017), 204 p.
22. Терапевтична стоматологія. Том 1. Пропедевтика терапевтичної стоматології. / Данилевський М.Ф., Борисенко А.В., Сідельнікова Л.Ф. та ін.; за ред. А.В. Борисенка. Київ: Медицина, 2017. 360 с.
23. The influence of traumatic occlusion on the repair process for teeth following subluxation. 2017, M. F. Amaral, C. Vinicius, L. Debortoli, W. Roberto Poi, S. R. Panzarini, D. A. Brandini, doi: 10.1111/edt.12330
24. Мазур І.П., Хайтович М.В., Голопихо Л.І. .Клінічна фармакологія та фармакотерапія в стоматології. 2-е видання. Київ: Медицина, 2019. 376 с.
25. Мельник В.С., Горзов Л.Ф., Халак Р.О. (М 38) Дитяча хірургічна стоматологія: Навчальний посібник. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. – 92 с.